

Přesličky a plavuně

Kdysi dávno, v dobách jednoho velkého superkontinentu s názvem Pangea (řec. *všechny země*), tedy přesně 300 milionů let před tím, než mi dnes ráno zvonil budík, by oko zahradníka zaplesalo. Vůkol spokojeně rostly obří přesličky, plavuně a kapradiny, kývaly se na všechny strany ve větrech vanoucích od praoceánu a svůj životního cyklus završovaly pádem do přímořských bažinatých lagun. Zatímco bahno a usazeniny je pokrývaly a bránily jejich rozkladu, rostlinstvo tiše čekalo na svou příležitost...

A dočkalo se. Před 3 tis. lety jejich novou formu – tedy uhlí – objevili Číňané a od té doby se tento nerost (černé, hnědé uhlí, lignit a antracit) používá dodnes. Mimo svých výhod v podobě primární suroviny pro výrobu elektrické a tepelné energie a své využitelnosti v chemickém průmyslu, má i řadu nevýhod. Jeho úpravami a spalováním vznikají nebezpečné látky působící škody na lidském zdraví (oxid uhličitý, siřičitý, oxidy dusíku, pevné částice a těžké kovy) i na přírodě (změny klimatu, kyselé deště, znečištění vody, eroze vápence). Nejčastějšími zdravotními důsledky jsou astma, infarkt myokardu, arytmie, pneumokonióza, plicní fibróza a rakovina plic. Při manipulaci s uhlím se též do pracovního prostoru uvolňují prachové částice, které spolu se vzduchem mohou tvořit výbušné prostředí.

Není tedy nijak překvapivé, že legislativa nám dává do rukou nástroje např. v podobě **hygienických limitů prachu** v pracovním ovzduší a stanovuje takový způsob hodnocení zdravotního rizika pro zaměstnance (nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, 9 § - § 10), kdy mj. *hodnocení zdravotního rizika prachu musí zahrnovat i práce spojené s údržbou nebo úklidem a práce*, a nařizuje **kategorizaci prací** (vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií). Měření a vyšetření pro účely zařazení prací do druhé, třetí nebo čtvrté kategorie, má zaměstnavatel za povinnost dle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, prostřednictvím držitele autorizace nebo akreditace. V případě, že jsou zaměstnanci vystaveni uhlínému prachu zařazení do kategorie I. (orientačně nebo na základě měření), mají možnost jejich zajištění bezpečné práce kontrolovat, případně řešit, ZO OSŽ v rámci svých kompetencí.

Uhlíkový prach je zařazen mezi prachy s fibrogenním a možným fibrogenním a karcinogenním účinkem. Pokud tedy zaměstnavatele vyhodnotí jako přítomný na pracovišti tento rizikový faktor pracovních podmínek, měl by jej minimálně uvést do údajů obsažených **v písemné žádosti zaměstnavatele o provedení pracovní lékařské prohlídky** jako informaci pro lékaře. Pokud zaměstnanec bude pro zvýšenou expozici prachem na základě měření zařazen do kategorie práce 2 a výše, zaměstnavatel o provedení odpovídající pracovní lékařské prohlídky zaměstnance dle vyhlášky č. 79/2013 Sb., o pracovní lékařských službách, Příloha I., bod 6), musí požádat. Bez zajímavosti není ani legislativní požadavek na úklid pracoviště s technologickým zdrojem prachu, nebo jiných zdrojů znečištění jako sekundárních produktů z technologického procesu, a to **úklid prováděný denně** (nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, § 55 a). Samozřejmě musí být i OOPP (dle odpovídající normy), možnost provádění vyhovující osobní hygieny a odpovídající uložení pracovního a civilního ošacení zaměstnanců. Zmínka o zdravotním riziku by neměla chybět ani v povinné analýze rizik zaměstnavatele (zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 102) a v opatřeních na (odstranění) snížení vyhledaných rizik, minimálně v podobě informace o nutnosti používání OOPP.

Sci-fi povídka nebo béčkový horor *à la Den trifoldů* by nejspíš nebyl problém, ale v rubrice BOZP by to nepůsobilo seriózně. Zkusila jsem vás tedy děsit jemně, *po bezpečácku*, a obří flóru a hlubiny praoceánu do toho příliš nezatahovat. Doufám, že se mi to alespoň trochu podařilo a vy, kteří máte občas oči, jak medvídek mýval, se nad tím zamyslí.

Dana Žáková, odd. BOZP OSŽ Ú